

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izhaja dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Občinske Uprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Cenjenim naročnikom!

Dvojni boj je imel oziroma ima prestati letos naš list. — Koncem preteklega in začetkom letošnjega leta je trajal mezdni boj med tiskarskim osebjem in lastniki tiskarn, sedaj pa se bije krvavi boj med evropskimi narodi. — Oba boja sta močno vplivala na izdajanje naše „Občinske Uprave“. — Med prvim bojem je počivalo tiskarsko delo, zato list ni mogel izhajati; sedaj pa je vojna pobrala vse naše sotrudnike, med njimi našega izvršujočega urednika. Posledica tega je bila, da je poteklo zopet dva meseca, odkar je izšla zadnja številka „Občinske Uprave“. Po tem odmoru prihajamo danes zopet med cenjene naročnike s prošnjo, naj blagovoljno potrpe z ozirom na izredne razmere, v kojih živimo. Upamo, da bomo odslej v stanu, list zopet redno izdajati, in da bomo v dogladnem času tudi zamujeno doprinesli in srečno dovršili celotni letnik.

Uredništvo.

Svetovna vojna.

Krvavo-rdeče žari nebo in potoki krvi napajajo zemljo. Na avstrijsko-ruski in nemško-ruski meji, na tleh rusko-poljske zemlje, pa tudi na avstrijskih tleh v Galiciji, pri Lvovu — glavnem mestu Galicije, sedaj zasedenem od ruskih čet — med trdnjavami Przemysl do Krakova, na zapadu od Luksemburških in Belgijskih mej do Pariza — divjajo ljuti boji, kakršnih ne pomni svetovna zgodovina od početka sveta do danes.

Avstrija v boju z Rusijo proti številni premoči, kojo pa bode z Božjo pomočjo prebila vspricho junaštva in požrtvovalne hrabrosti armade v boju ramo ob rami z nemškimi zavezniškimi četami; — na jugu pa v boju z narodom kraljevih morilcev — s srbsko kraljevino, ki je dala neposreden povod krvavim dogodkom svetovne vojne, ki se je prenesla celo v Azijo in Afriko.

Ne homo opisovali krvavih dogodkov, ker je v to poklicano drugo — pred vsem dnevno časopisje. Zato na tem mestu le konstatiramo dejstvo, da se tudi v našem listu ohrani spomin na velikanske, svetovne dogodke, o kojih bo svoječasnno pisala zgodovina, in glede kojih danes še ne moremo reči, kako se bodo razvili in končali.

Eno pa je gotovo: Avstrija je šla v sveti, pravični boj proti kletemu sovragu, ki je že leta in leta ogrožal njene meje, mir in red na jugu; onemu sovragu, ki se ima le njej zahvaliti za obstoj.

Trdno zaupamo v hrabrost naših čet in niti za hip ne dvomimo, da vržejo ob tla pritlikavega sovraga srbskega in ruskega Goli-jata, saj je tudi kralj David s pračo in neznatnim kamenom — z Božjo pomočjo — uničil velikana tega imena. — Tudi Rusijo! Saj ravno ta država je pod pretvezo, da ščiti prostost srbske kraljevine, zakrivila svetovno vojno, in s tem pokazala, da se istoveti z narodom kraljevih morilcev! Vsekako dvomljiva slava za „mirovnega“ cara!

V svojem oklicu „Mojim narodom“ pravi Nj. Veličanstvo, naš Presvetli cesar: „Jaz zaupam svojim narodom . . . ; jaz zaupam hrabri avstrijsko-ogrski vojni moči, polni požrtvovalnega navdušenja.

In jaz zaupam Vsemogočnemu, da podeli zmago Mojemu orožju“.

Zaupajmo tudi mi! Zmaga mora biti in bo naša, — in maščevan bo tudi blagopokojni prestolonaslednik Fran Ferdinand s padcem ošabne Srbske.

Županski shod v Ljubljani.

(II.)

Nadaljujoč poročila o županskih shodih priobčujemo vsebino razprav shoda, ki se je vršil v Ljubljani dne 21. oktobra 1912. — Otvoril ga je — kot uradni shod — referent dež. odbora dr. Pegan, pozdravlja-

joč ga v imenu deželnega odbora in deželnega glavarja. Predvsem je zavrnil neke napade, češ da dela „klerikalno“ politiko na teh shodih, in povdarjal, da so bili, so in bodo duhovniki opora županom pri zvrševanju avtonomnih poslov. — Če je to „klerikalna“ politika, da govori na županskih shodih, naj delajo župani skupno z župnimi uradi in duhovniki, potem naj se mu to očita le še dalje. To povdarja, da bo jasnost v tem oziru, ker se mora dotakniti vseh, ki pridejo v dotiko z županstvi.

Po tej pripombi opisuje govornik, kakšne dolžnosti se nalagajo županom. — Imajo — žalibog — silno veliko posla s cesarskimi oblastmi — v prenešenem delokrogu. Kako drugače bi lahko deloval župan za avtonomne posle, če bi tega ne bilo. Tako pa trpi avtonomna uprava pod posli prenešenega delokroga. Toda — dane so postave in tem se je treba klanjati. Spoštovati se morajo cesarske oblasti in ubogati in s primernim spoštovanjem jemati na znanje njihovi ukazi. Še veliko bolj pa se zahteva od strani deželnega odbora, da so županstva nasproti njemu dostojna. To je prisiljen omenjati, ker ravno iz ljubljanske okolice je dobival deželni odbor vloge od županstev, da bi bil opravičeno zahreščal nad njimi. V takem slučaju mora pač deželni odbor poseči po prisilnih sredstvih — globah.

Deželni odbor zahteva točnost; ni nam na tem, da bi delali županstvom preglavice. Toda dela je toliko, da ni mogoče shajati; a ker je treba akte rešiti, se mora toliko časa priganjati županstva, da se odzovejo naročilu. Seveda povzroča taka počasnost županstev silno mnogo dela in je treba vsled tega tudi več uradnikov, kar zopet podražuje upravo in dela večje stroške deželi. Reševati pa se mora vse hitro, če hočemo, da bo ljudstvo zadovoljno. — Vmes pojasni govornik, koliko dela je z enim aktom, predno se odpravi rešitev: najpoprej se vpiše v vložni zapisnik in indeks, obenem se mu prilože morebitni prejšnji spisi v dotični zadevi; na to pride skozi roke ravnatelja deželnih uradov — v roke prvega uradnika pri dotičnem referatu; ta oddeli akt v rešitev uradniku, ki ga mu potom ekspedita vrne v pregled, popred pa se zvrši v ekspeditu vpis, da se vsak čas lahko vidi, kje je kak akt, ker to mora biti pri toliko desetstičnih aktov; po pregledu gre akt k referentu, ki prebere rešitev in jo potrdi ali pa odredi kako spremembo; šele na to gre rešitev v prepis, in ta čistopis z aktom dobi v končni podpis deželni glavar ali namestnik. — Iz tega se razvidi, koliko dela povzročajo županstva deželnemu odboru z netočnostjo, ker je treba za vsak pogon skoro ravno toliko dela.

Zato želimo, pazite, skrbite za to, da bo reševanje točno! Naj bodo vsa poročila točna in resnična! Posebno je potrebno to, kadar dobivate vprašanja zaradi gasilstva ali učiteljstva. Velikokrat se dajejo podpore nepotrebnim in nevrednim, in to ima na vesti župan. Še ene točke se dotakne govornik, ki se je na prvem shodu za ljubljansko okolico ni dotaknil: —

to je orožništvo. — Ni njemu zašlo v kri — kakor se piše o njem, češ da preganja orožnike, ampak orožnikom, ki naj se zavedajo, kakšne dolžnosti jim nalagajo predpisi. Vedo naj, da je župan nad njimi in ne narobe; župan je izvoljen, a orožnik plačan uslužbenec države. — Za župane pa veljaj, da morajo z orožniki vedno dostojno govoriti. — Če pride k županu orožnik in ga o čem vpraša, a se župan ne čuti vezanega mu odgovoriti, naj mu mirno pove: Gospod orožnik, vzemite na znanje, da o tej stvari ne govorim z Vami, ker Vam nisem dolžan odgovora. To zlasti n. pr. v takih slučajih, kakor se je pripetilo v Begunjah, ko je prišel orožnik spraševati, zakaj se ni zvonilo mrliču z vsemi zvonovi. — V takih slučajih je pač treba požreti slino, — orožnika pa naznaniti. — Govornik je pripravljen iti v enakih slučajih k deželni vladi in orožniškemu poveljstvu.

Res je, da župan ni plačan — vsaj ne zadostno — za svoje delo; kajti če bi bil, bi moral biti sicer plačan kot kak uradnik IX. plačilnega razreda. — Pa tu se da težko kaj spremeniti. — Zato naj bi starešinstvo delalo skupno z županom, če župan ne zmore vsega. — Na vsak način naj bi imelo starešinstvo mesečne seje! Več glav več ve; zato tudi določa zakon občinske svetovalce, da so v pomoč županu.

Na to se preide k debati.

Stavi se vprašanje: Se-li mora izvrševati nočna požarna straža?

Pojasnilo: Nočne straže se morajo izvrševati. Če se zvršuje v eni občini, a sosedna tega ne bo hotela, bo moral pač deželni odbor gledati na izvršitev. Župan je odgovoren za zvrševanje poslov krajevne policije. — Tako je n. pr. nekje v Avstriji opustil župan kontrolo na cesti, kjer si je nekdo zlomil nogo in postal za delo nesposoben. Tožen je bil župan. — V občini P. g. na Kranjskem si je zlomila pri nekem občinskem mostu kobila nogo. Župan je odgovoren sam za red in on je bil tožen. — In če v občini kje pogori, če kdo zažge po noči, in če bi se bil dal požar preprečiti ali bi se bilo pravočasno lahko pogasilo, — kdo drugi naj je odgovoren nego župan, če ni vršil svoje dolžnosti?

Nadaljno vprašanje: Kakšne glasovnice so veljavne za občinske volitve z ozirom na to, da ponekod pritiskajo nanje občinske uradne pečate?

Odgovor:

Deželni glavar in deželni odbor zastopata mnenje, da le take, kakršne izroča občinam deželni odbor. Vlada pa je drugega mnenja in je zadeva tudi pri upravnem sodišču. (Stvar je med tem že rešena in sicer tako, da so veljavne glasovnice, ki imajo tudi občinski pečat. — Sicer se bo pa ta zadeva uredila zakonitim putem. — Op. ur.)

Vprašanje: Ali more volilni komisar razveljaviti tako glasovnico?

Odgovor: Predvsem je to stvar volilne komisije, ne komisarja. Najbolje bi bilo pustiti vsako veljati.

Na vprašanje glede dvojezičnih krajevnih napisov pripomni dr. Pegan, da bi o tem kot deželni odbornik na županskem shodu ne govoril rad, ker je pač težko. — Pojasnila bi mogel dati le zasebno.

O cestni postavi govori na to deželni komisar dr. Tomažič. — Razlaga, katere so javne ceste in katere nejavne, ker je ta ločitev važna. Oblastva imajo pravico določevati značaj ceste. V takih slučajih gre navadno pri poročilih županstva za prost razum; zakona za to ni. — Če se rabi cesta že od nekdanj neovirano in svobodno za javni promet, pa naj si bode tudi zapisana v zemljiški knjigi kot zasebna, se mora smatrati za javno. — Sodnija nima pri določitvi značaja cest ničesar opraviti ampak le občina (županstvo, občinski odbor) in deželni odbor. — Zato se izdela kataster vseh cest, ki bo pri županstvu razporejen, da se bo vsak lahko v šestih tednih pritožil proti uvrstitvi (določitvi značaja) cest. — Potem bo sklepal o cestah in pritožbah občinski odbor; na to se seznam (kataster) zopet razporeži 4 tedne, in po preteku tega termina bo o pritožbah končno odločil deželni odbor. Na tej podlagi ugotovljeni kataster bo ostal v veljavi in se sklepi ne bodo dali več spodbijati. — Pač pa bo občinski odbor še vedno lahko spremenil svoje sklepe, n. pr. če postane kaka občinska cesta ali pot nepotrebna, da se opusti, itd.

Glede stroškov za vzdrževanje je pripomniti, da vzdržuje občina ceste ali s tlako ali z dokladami. — Če obstoje za to kaki skladi, naj ostanejo še nadalje. Sprememba pa se določi le po deželnem odboru. Taki skladi so mogoči le tedaj, če je pri kaki občinski poti prizadetih več občin.

Predavatelj opozarja nadalje na razliko med dosedanjimi okrajno-cestnimi odbori, ki po novi postavi odpadejo in med cestnimi okrajnimi odbori. — Okrajnih cest ne bo več, vsled česar odpadejo odbori po prejšnjih sodnih okrajih, ampak bo razdeljena cela dežela po samostojnih cestnih okrajih.

Omeniti je še gospodarska in vaška pota. Pri teh so imela oblastva (predvsem županstvo) govoriti le, če je bila kaka nevarnost, da se je pot zaprla iz varnostnih ozirov. Po novem zakonu bo tudi njihovo popraviljanje in vzdrževanje enako kakor pri občinskih potih, ravno tako tudi ostalo postopanje; glede stroškov bo torej sklepal občinski odbor, odločal pa deželni odbor.

Poseben prispevek za izredno rabo cest se bo lahko zahteval, če bo kdo cesto navadno, to je večkrat v izredni meri rabil. Postopa naj se tako, da se stranko povabi v občinski urad, ker je za izreden prispevek predvsem potreben dogovor. Če se ne doseže sporazum, potem določa deželni odbor, koliko znašaj izredni prispevek. Če sklene dogovor, potem deželni odbor nima povoda kaj ukreniti. Predno pa odloča deželni odbor v slučaju, da se dogovor ne sklene, mora sklepati o stvari občinski odbor.

Končno opozarja govornik na mogočo spremembo cest, n. pr. iz poljske ali vaške postane

lahko občinska pot ali cesta s tem, da se uvrsti (s sklepom občinskega odbora seveda) v višjo kategorijo.

Pri tej točki se stavi troje vprašanj:

1.) Vprašanje: Kam spadajo kanali pri občinskih cestah?

Odgovor: Jarki, cestni robovi, kanali so del ceste in spadajo onemu, komur cesta.

2.) Vprašanje: Neka ženska zahteva odškodnino za svet, ki bi se rabil za pot pri razširjenju pokopališča. — Kaj je storiti?

Odgovor: Prosititi je treba za ekspropriacijo (razlastitev). Popred pa se cesta ne sme urediti in nasuti, ker bi bilo to motenje posesti. Lastnino pa postave silno branijo.

3.) Vprašanje: Kako široka naj bodo gospodarska pota? — Ali so pota davka prosta?

Odgovor: Za to sicer ni postave, vendar pa je običaj, da imajo širino 3 do 4 metre. Pripravlja se postava, da bodo prišle ceste v zemljiško knjigo.

Vsa pota in ceste, ki so javne, so proste davkov in nasprotno so vsa pota gotovo javna, če so prosta davkov.

Nadaljna točka dnevnega reda je bilo predavanje dež. odbornika dr. Pegana — o pravnih sredstvih.

Pravno sredstvo je ono sredstvo, s kojim se spodbija kaka oblastvena odločba. Sredstvo za to so pritožbe, in je to pravilen izraz, ki naj bi se ga držali; v rabi so tudi izrazi: vsklic, ugovor i. dr.

Če izda župan kako napačno odločbo, bi pravilno tega niti ne smel popraviti, ampak bi moral čakati pritožbe, da odloči potem višje oblastvo o pritožbi. Vendar če ni nikogar, ki bi se pritoževal, ni pomisleka, da ne bi popravil napake.

Ljudstvo po navadi ne ve pota, kako je treba pravilno vlagati pritožbe. Zgodi se navadno, če jo je treba vložiti na deželni odbor, da jo pošlje temu naravnost. Misel je sicer pravilna, a za uradovanje pritožba ni, ker mora imeti deželni odbor tudi poročilo od županstva, zato jo je treba vložiti pri županstvu. Zavriniti se je moralo celo vrsto — in to upravičenih pritožb edino vsled tega, ker niso bile vložene pri županstvu ali pa so se vložile prekasno. Hudo je, če ljudje trpe krivico; zato je sklenil deželni odbor postaviti, ki ima pouk, kako postopati glede pravnih sredstev. Zato pa mora imeti tudi vsaka odločba pouk o pravici do pritožbe; če tega ni, potem je mogoča pritožba tudi kasneje — ne glede na kak rok, ali pa se spodbija pravilnost odloka, to je: mogoča je pritožba proti temu, da v odloku ni pravnega pouka.

Glede pritožb naj velja, da se vlagajo pismeno; mogoča pa je pritožba tudi ustno, in se mora v tem slučaju vzeti na zapisnik. Ta zapisnik se mora sestaviti, če stranka to zahteva. Pritožbo — bodisi vloženo pismeno ali pa podano na zapisnik je treba kolkovati s kolkom 2 K. To tudi n. pr. v stavbnih zadevah, sploh če gre za pravice strank.

Če se odda pritožba na pošto, potem je veljaven kot dan vložitve — datum oddaje na pošto. V takem slučaju je treba ovitke (kuverte) priti k pritožbi in jih ne stran metati; le če je bila oddana pritožba priporočeno, tega ni treba, ker se lahko dokaže dan vložitve z recepisom. Vendar pa je bolje shraniti kuverto tudi tedaj, ker se je že pripetil slučaj, da je bil na recepisu drug datum nego na kuverti.

Če pade na zadnji dan, ko je treba vložiti pritožbo, — nedelja ali praznik, potem je zadnji dan za pritožbo — naslednji dan.

(Dalje prih.)

Okrožnica vsem županstvom na Kranjskem.

Št. 17816.

Popolna varnost naših posojilnic.

C. kr. poljedelsko ministrstvo razglša:

Vsled vojnega stanja, v katerem se naša država sedaj nahaja, je naravno, da lahko nastanejo vsakovrstne govornice, ki bi tudi utegnile vznemirjati prebivalstvo.

Nemogoče torej ni, da bi take govornice zbudile v ljudeh, ki so bolj boječi, dvome o varnosti hranilnih vlog, ki so naložene pri kmetijskih zadrugah.

Poljedelsko ministrstvo sicer zaupa prevdarnosti avstrijskih kmetovalcev in je trdno prepričano, da jih ne bodo begali omenjeni dvomi. Da se prepreči tudi le najmanjše vznemirjenje kmetijskega združništva, ki se v naši domovini, zlasti v korist kmečkega ljudstva — razen posameznih izjem sijajno razvija in igra sedaj veliko vlogo za vse narodno gospodarstvo, si šteje poljedelsko ministrstvo v dolžnost, opozoriti kmetovalce, da so se v drugih državah tudi v vojnih časih izvrstno izkazale kmetijske zadruge, ki jamčijo za varnost vlog takorekoč z vsemi zemljišči v okraju in imajo tudi druge znane varnostne naredbe, kakor: cenitev oseb in premoženja v manjšem združnem okolišu, nadzorstvo o porabi denarjev, poroštvo, zvezno revizijo itd. Ob nemško-francoski vojni n. pr. so mnogi naložili svoj denar le pri rajfajznovkah.

Nikakor torej ne kaže, da bi vlagatelji morebiti iz neosnovane bojazni odpovedali in dvignili hranilne vloge, katerih ne potrebujejo nujno za izvrševanje gospodarstva ali za druge namene. V korist je marveč njim samim ter tudi njih drugom, da krepko podpirajo slej kakor prej svoje kreditne organizacije in store vse, da poslujejo ti zavodi tudi v vojnem času brez pogrška.

Poljedelsko ministrstvo upa za gotovo, da se avstrijski kmetovalci tudi v tem oziru pokažejo na vrhuncu svoje naloge in sijajno izpričajo s svojim pametnim vedenjem vsej javnosti visoko npravno in gmotno vrednost kmetijske zadružne organizacije. S tem izpolnijo tudi jako domoljubno dolžnost.

To se daje županstvu v vednost z naročilom, da zgorajšnji razglas primerno razglasi.

Od deželnega odbora kranjskega.

V Ljubljani, dne 8. avgusta 1914.

Deželni glavar:

Dr. Šušteršič.

V varstvo domačih spomenikov in starin.

Okrožnica

na vsa županstva in cestne okrajne odbore v zadevi negovanja spomenikov.

Št. 8716. — Njegovo c. in kr. apostolsko Veličanstvo je z Najvišjim sklepom z dne 31. julija 1911 odobrilo nov statut centralne komisije za negovanje spomenikov.

Po § 1. tega statuta je ta centralna komisija poklicana neposrednje izvrševati javno skrb za raziskovanje in vzdrževanje umetnostnih in zgodovinskih spomenikov in se njeno delovanje razteza na vse spomenike starejšega časa, kojih vzdrževanje je v javnem interesu zaradi njihovega zgodovinskega, kulturnozgodovinskega ali umetnozgodovinskega pomena ali zaradi njihove lepote vrednosti.

Da se doseže ta vzvišen namen, je potrebno, da tudi avtonomna oblastva izdatno sodelujejo na tem polju. Zaradi tega se županstva in cestni okrajni odbori na Kranjskem pozivljejo, da vedno pravočasno obvestijo poleg deželnega muzeja tudi zastopnika centralne komisije za negovanje spomenikov dr. Franca Stele v Ljubljani, kadar v svojem delokrogu zvedo, da se namerava kakoršenkoli spomenik zavarovati, popraviti ali celo odstraniti. Isto velja kadar se gre za nameravano prodajo dragocenih reči ali za izvoz umetnin v inozemstvo ali pa za starinske najdbe pri raznih izkopavanjih.

Deželni odbor pričakuje, da se bodo županstva in cestni okrajni odbori natančno držali naročila in tako pripomogla, da se domači spomeniki trajno ohranijo.

Od deželnega odbora kranjskega.

V Ljubljani, dne 19. julija 1914.

Za deželnega glavarja:

Dr. Zajec.

Prošnje za podporo družinam vpoklicanih se morajo delati brezplačno!

Goriški „Novi Čas“ priobčuje okrožnico goriškega deželnega odbora, ki jo je izdal vsem županstvom dežele in ki se glasi:

„Deželni odbor je izvedel, da si dajo nekateri občinski tajniki plačevati sestavljenje prošenj,

ki jih vlagajo družine odpoklicancev v dosego vzdrževalnih podpor.

Tako dejanje mora deželni odbor najodločneje obsojati, kajti neodpušljivo je, da uboge družine, ki se morajo itak stiskati zbog tega, ker so jim odvzeti vzdrževalci, morajo odšteti svoj pičlo odmerjeni denar še za tako priprosta pisarniška dela, ki bi jih morali občinski organi že zaradi človekoljubja opravljati zastoj.

Vsled tega se nalaga županstvu, da strogo prepove svojim vslužbencem sprejemati denar za sestavljanje zgoraj omenjenih prošelj in da naznani deželnemu odboru nemudoma, ako bi se slični slučajji dogajali.

Pri tej priliki se županstvu priporoča, da vpliva na občinske organe in eventuelno tudi na druge osebe, da naj radovoljno gredo na roko ubogemu ljudstvu v tem težkem položaju. S tem bodo dokazali, da zaslužijo zaupanje občanov in bodo po drugi strani imeli zadoščenje, da so v sili svojemu bližnjemu pomagali.

Ta okrožnica se je javno nabila na občinski deski.

Naravno je in mislimo, da ni treba še posebe povdarjati, da velja vse tu povedano tudi za županstva v drugih deželah. Mnenja smo, da imajo uslužbenci slovenskih občin sami toliko čuta in pojma o človekoljubju, da so za pretežno večino slovenskih občin te vrste odredbe nepotrebne.

Za časa vojske — treznost!

Ne kuhati žganja! Sadje sušiti!

Slovenci! Rojaki! V dnevih krvave vojske naj vsepovsod med nami vlada sveta treznost! Resni čas vojske je posebno neprimeren za razveseljevanje in zapravljanje. Za razveseljevanje ni povoda, ko je povsod toliko žalosti; istotako ne za zapravljanje, ko preti po mnogih krajih pomanjkanje in draginja, če ne celo lakota. Na vseh straneh je dosti kričečih potreb; in kdor ima preveč denarja, naj pomaga siromakom, ranjencem, vdovam in sirotam. Pivski izgredi bi bili v času vojske dvakrat obsodbe vredni.

Po krščanskem naziranju se smatra vojska po pravici za šibo božjo, ki ima namen, odvrniti ljudstvo od greha, poželjivosti, razuzdanosti in ga obrniti na pot pokore, samozataje, skromnosti, rednega življenja. Ni dvoma, da ima ravno pijančevanje velik delež pri splošni razuzdanosti našega časa, To je zakrivilo nešteto grehov in izzivalo jezo božjo. Zato je treba, da potolažimo razsrjenega Boga s tem, da z zmernostjo in zdržnostjo izravnamo to, kar smo zagrešili z nezmernostjo.

Posebno naj se domovina naša odpove nesrečnemu žganju, ki jo uničuje. In sicer žganju v vsaki obliki! Ravno nastopa jesen in ljudje bodo imeli veliko sadja. V nič manj kot 13.000 kotlih se je samo na Kranjskem pretvarjal ta dar božji, sadje, v strupeno žganje.

Tega nezmislnega, potratnega, pregrešnega gospodarstva mora biti konec! Nikdar pa ni bilo bolj potrebno, sadje rabiti bolj pametno in koristno, kakor sedaj v času vojske. Neve se, kako dolgo bo vojska trajala in če ne bo nastalo pomanjkanje živil. V teh časih zdrava živila, kakor je sadje, pretvarjati v strup, je vnebovpijoča neumnost. Vrniti se moramo k prejšnji boljši uporabi sadja! Ljudje naj sadje suše! To jim pridigujemo že nekaj časa. A letos se mora to v resnici začeti. Žal, da so sušilnice nove vrste pri nas še tako malo poznane in razširjene. Za letos si morajo ljudje pomagati kakor pač znajo. V kratkem pa se mora jeti vpeljavati nov moderni način sušenja.

Opozarjamo, da letos ne bo sliv iz Srbije in najbrž tudi ne iz Bosne in Slavonije, da bi se moglo zadostiti potrebam zahodne in severne Avstrije, kaj šele Nemčije! Ljudje naj torej suše slive in češplje doma! Zalegle jim bodo za jed in lahko jih bodo tudi prodali. Suh denar spravlja, kdor skrbno in pridno suši slive in češplje. Poklicani faktorji, kakor c. kr. Kmetijska družba, uredništvo „Slovenskega sadjarja“ in drugi naj bi sušenja sadja kar naj bolj mogoče pospeševali. Morda bi mogel tudi visoki deželni odbor to stvar kaj podpirati?

Povsod in ob vseh prilikah naj bi se letos posebno ljudje svarili pred pretvarjanjem sadja v alkohol in naj se jim priporoča sušenje sadja.

Sicer pa ne samo žganja ampak vsake vrste čezmernega pijančevanja bodi v teh resnih časih konec! Če že sicer, naj velja posebno zdaj vsako preobilno popivanje za sramotno!

„Sveta vojska“ v Ljubljani.

V poduk ljudstvu.

Za časa vojske — red in mir!

Za časa vojske, ki postaja vedno resnejša, se pač spodobi, da vlada pri nas, kjer ni vojske, strog red in mir.

Celo v tem času se sliši ponočno razgrajanje, se čuje o izgredih, celo pretepih! Kakor ne bi bilo pretefov že dosti na bojiščih!

Zato prosimo poklicane oblasti, naj vrše svojo dolžnost in zabranjujejo take reči, ki so v tem času dvakrat obsodbe vredne.

Županstva naj pazijo posebno sedaj, da se gostilne in žganjetoči ob določeni uri zapirajo.

Posebno naj se še pazi na točilnice čez ulico, bodisi žganjetoče ali vinotoče. Postava je, da se notri pijača ne sme točiti; a ta postava se vsled nepaznosti poklicanih organov krši in, kakor prihajajo pritožbe, tudi sedaj v vojskinem času.

Prosimo slavna županstva in prosimo c. kr. deželno vlado, naj skrbi, da se postave tudi izvršujejo. Saj zato so dane!

Skrbi naj se tudi, da se državna podpora, ki se daje le za resnično potrebo, ne bo zlorabila za nepotrebno zapravljanje in pijančevanje!

Vsaj v tem žalostnem in grozopolnem času naj vlada red in mir, treznost in pamet!

„Sveta vojska“.

Svetinje za hrabrost.

Pogostokrat čitamo sedaj v časopisih, osobito v vojaškem naredbenem listu, o podelitvi svetinj za hrabrost vojakom, ki so se posebno odlikovali pred sovražnikom. Ta odlikovanja pričajo, s kako izredno hrabrostjo se bojuje moštvo naših armad. Zanimalo bo marsikoga vedeti o početku podeljevanja teh svetinj, zato prinašamo o njih kratko zgodovino.

Svetinje za hrabrost so se ustanovile v dobi vladanja cesarja Jožefa II. Ta vladar je ustanovil 19. julija 1789. po ene vrste zlato in srebrno spominsko svetinjo kot častno znamenje za vojake iz stanja moštva, — „ki so se odlikovali pred sovražnikom s hrabri in posebno srčnimi dejanji“. — Te častne spominske svetinje so se imenovalle počenši od leta 1809 nadalje „svetinje za hrabrost“ (hrabrostne svetinje). Cesar Ferdinand je ustanovil 19. avgusta 1848. poleg že obstoječe srebrne še manjšo srebrno svetinjo za hrabrost. — Od takrat obstoji srebrna svetinja za hrabrost prvega in drugega razreda, ki se imenujeta v armadi navadno velika srebrna in mala srebrna svetinja. — V prejšnjih časih je smel vojak nositi le eno svetinjo teh vrst; če je imel svetinjo nižjega — in si je kasneje pridobil ono višjega reda, je moral svetinjo nižjega reda vrniti. Še le cesar Franc Jožef I. je dovolil, da lahko vojak pridobi in tudi nosi vse tri svetinje. — Tozadevna odredba je bila izdana 5. junija 1849.

Imejitelj zlate in velike srebrne svetinje za hrabrost dobiva (naši vojaki pravijo „vleče“) dosmrtno posebno — takozvano „svetinjsko doklado“ (Medaillen-zulage). — V prejšnjih časih je bila ta doklada odmerjena tako, da je prejemal imejitelj zlate svetinje do smrti celo, imejitelj velike srebrne svetinje pa polovico one dnevščine („Löhnung“), ki jo je dobival v oni šarži, kakršno je imel takrat, ko je pridobil odlikovanje. — Kasneje se je določila doklada sledeče: Od zlate svetinje za hrabrost je dobival narednik dnevno 80 h, četovodja 60 h, desetnik 40 h, poddesetnik in navadni vojak 20 h; od srebrne svetinje I. razreda pa se je dobivalo sedaj polovico one doklade, ki je bila določena za zlato.

Počenši s 1. oktobrom t. l. pa so se te doklade na novo določile. Doklade znašajo odslej mesečno: 30 K od zlate svetinje za hrabrost; 15 K od srebrne svetinje I. — in 7 K 50 h od srebrne svetinje II. razreda. (Od zadnje se dosedaj ni dobivalo nikake doklade). Pravico do te doklade zgubi imejitelj svetinje za hrabrost le, če umrje, ali pa če je obsojen radi kakega dejanja, kojega posledica je zguba svetinje same.

Svetinje za hrabrost imajo na prvi strani doprsno podobo vsakokratnega vladarja z napisom, na drugi strani pa napis „za hrabrost“ v lovorovem vencu; v njem je začrtanih šestero polkovnih zastav. — Trak za svetinje je belo-rdeč.

Zlata svetinja za hrabrost je vredna 78 K 12 h, srebrna svetinja I. razreda pa 3 K 64 h.

Vprašanja in odgovori.

66. Izdajanje vprašalnih pol za sodišča odnosno izpolnitev teh pol po županstvih.

Vprašanje županstva T. na deželni odbor.

Županstvo je doposlalo na poziv c. kr. okrajnega sodišča v M. vprašalno polo glede nekega F. N. — To vprašalno polo je izpolnilo županstvo v tem zmislu, da njegova vzgoja ni bila primerna; da so stariši nanj slabo vplivali — posebno s tem, da so vpricho otrok o oblastih slabo govorili i. t. d., in da se prav gotovo ne bode poboljšal, dokler bode pri stariših.

Na podlagi poznanja razmer se je lahko trdilo, da je oče kriv, da je storil F. N. kaznivo dejanje. — Zaradi tega poročila pa je dvignil oče tožbo proti županu, ki je bil pri sodni razpravi vsled tega obsojen na 50 K denarne kazni.

Radi tega se obrača županstvo na deželni odbor s prošnjo za pojasnilo, je-li dolžno izpolnjevati vprašalne pole, poslane mu od c. kr. sodišča, ker se s tem vedno postavlja v nevarnost, da potem kdo županstvo toži, ko vendar o ljudeh, ki imajo opraviti s sodišči, navadno ne more dobro poročati. Županstvo je izdalo omenjeno poročilo popolnoma po svoji vesti in bi boljše nikakor ne moglo poročati.

Pojasnilo dež. odb.

Na ondotno vprašanje se obvešča županstvo, da so vsi javni — tudi občinski uradi po določbah §§ 24., 26. i. dr. kazensko-pravdnega reda dolžni biti v pomoč sodnim oblastim pri kazenskem postopanju.

Vsled tega se županstvo ne more upirati izvrševanju sodnih naročil glede izpolnitve vprašalnih pol.

Seveda morajo biti županstva pri tem silno previdna. — V dvomljivih slučajih je vsekako umestneje sporočiti sodišču, da županstvo ni v stanu dati točnega pojasnila, ker dobrega izvestja ne more — slabega pa z vsemi postranskimi okolnostmi dati ne sme.

Pač pa je ob sebi umevno, da se mora držati županstvo le predmeta in dati pojasnila le o tisti osebi, za katero se vpraša, ne pa tudi glede oseb, ki niso z dotičnim kazenskim dejanjem v nobeni zvezi.

67. Gospod V. K. na I.

Vprašanje:

Ali je mesar, ki oddaja meso v drugo občino (n. pr. v mesto), dolžan, dati meso pregledati tudi v tej občini, čeravno je bilo že pregledano po mesogledu v domači občini?

Odgovor:

Po našem mnenju ta dvojna dolžnost ne obstoji. Kajti če je bilo meso že pregledano po mesogledu domače občine, ki ga zadene ravno tista odgovornost kot oglednika mesa drugje, ne uvidimo, zakaj naj bi se izvršil še enkratni pregled. — Svetujemo Vam, da dobite v vsakem slučaju, ko oddajate meso v drugo občino (v mesto), od svoje domače občine potrjeno potrdilo domačega oglednika mesa o pregledu; s tem

se izkažite in nikdo Vas ne bo mogel prisiliti k ponovnemu pregledu.

68. Gospod I. N. v D.

Vprašanje:

Župan utegne biti poklican k vojakom. Ker je pa že pri dveh revizijah manjkalo v blagajni denarja in ga utegne manjkati tudi sedaj, prosimo pojasnila: Ali velja, ako dá župan samo izjavo, da bo poravnal morebitni primanjkljaj, ali je z ozirom na nevarnost potrebno, da se napravi pri sodnji ali pri notarju dolžno pismo? Premoženje ima.

Odgovor:

Ni dvoma, da zadostuje, če dá župan obvezno izjavo, v kateri se pred pričami (morda v pričo dveh občinskih svetovalcev) bodisi ustno ali pa — še bolje — pismeno zaveže in izjavi za-se in za svoje naslednike, da naj se poravna vsakera morda povzročena škoda občini iz njegovega premoženja. Taka izjava mora držati pred sodiščem enako kakor vsaka druga pogodba. Zadostuje tudi zadolžnica v navedeni obliki. Še bolje je seveda, če se izvrši eno ali drugo pri sodišču ali notarju.

Pripominjamo, da so bili župani (in obč. tajniki) vsled ukaza c. kr. ministrstva za deželno brambo z dne 17. avgusta 1914 präs. št. 5366 — XVII. oproščeni od vojaškega službovanja vsled mobilizacije.

69. Županstvo v K.

Vprašanje:

Zadnji čas, zlasti odkar je bila napovedana mobilizacija, prihaja nemalokrat orožniški postajevodja z zahtevo, naj mu županstvo preskrbi voz, češ da mora svoje okrožje oziroma občino obhoditi, kar mu pa peš ni tako hitro mogoče. — Ali je županstvo dolžno, preskrbovati vozove v enake namene in jih plačevati, in kje je ta zahteva vtemeljena?

Odgovor:

V zakonu o vojnih dajatvah iz l. 1912 ne najdemo vtemeljitve za te vrste dolžnosti občin. Take zahteve po našem mnenju vsekako niso vtemeljene. Mogoče je le, da ima orožniški postajevodja kak ukaz ali pismeno naročilo svojega službenega oblastva, toda zdi se nam to malo vrjetno. Saj v naših krajih pač ne gre za tako nujne posle, da bi se občine obremenjevale še z izdatki v take namene. Svetujemo Vam, da vprašate dotičnega postajevodjo samega, na kateri postavni podlagi meni, da ima pravico zahtevati od občine voz za svoje navadne službene obhode, ne da bi bila kaka posebna nujnost. Najbolje pa je, da se obrnete v tej stvari naravnost na c. kr. okrajno glavarstvo s prošnjo za pojasnilo.

70. Županstvo T.

Vprašanje:

Nekateri posestniki imajo svoje travnike v nizki legi ob Krki, ki so vsled deževja večkrat hudo poplavljeni. V prejšnjih časih so bili po travnikih jarki, da se je po njih odtekala voda. Ti jarki (grabni) so se pa vsled obilne vode — in ker se niso trebili — zarastli, tako, da je zemlja na nekaterih mestih popolnoma gladko izravnana. Ker se voda ne more odtekat, so travniki v nižjih legah silno dolgo poplavljeni in trpe vsled tega veliko škodo.

Posestniki poplavljenih travnikov zahtevajo, da morajo tudi drugi posestniki jarke na novo izkopati oziroma osnažiti. Zadnji se temu upirajo. Kako jih je prisiliti ali kaj bi bilo storiti, da se to zgodi?

Odgovor:

Vreditev bi se dala morda doseči na podlagi določil § 854 občega državljskega zakonika, ki pravi: „Brazde, plotovi, seči, lesne ograje, zidovi, zasebni potoki, kanali . . . in druge pregrade, ki so med sosednimi zemljišči, se smatrajo za vkupno lastnino . . .“ Vendar pa bi se dala v vprašanju navedena zadeva po našem mnenju rešiti v zmislu tega paragrafa samo v tem slučaju, če so dotični jarki v resnici tudi meje med sosednimi zemljišči, ker bi bili tedaj skupni posestniki enako obvezani glede na trebljenje.

Kolikor pa moremo presoditi, tu ne gre za skupne meje, ki bi jih tvorili jarki, ampak za zalive, ki jih dela reka ob nalivih. V tem slučaju so seveda bolj prizadeti oni posestniki, ki imajo nižje ležeča zemljišča, dočim oni, kojih zemljišča leže višje, manj trpe. — Če je temu tako, potem Vam moremo le svetovati, da se obrnete na c. kr. okrajno glavarstvo s prošnjo, da potrebno ukrene. Županstvo nima tu povoda za kako odredbo, ker ne gre za kake javno-pravne koristi, ampak je zadeva pač le zasebno-pravna. Ni pa izključeno posredovanje pri strankah od strani županstva.

Če je županstvo vzlic temu mnenja, da so prizadeti javni interesi, ali če obstoji morda v resnici nevarnost za kake nezgode (za ponesrečenje ljudi in živine), — potem pač tudi lahko poseže vmes kot krajevno-policijska oblast. V tem slučaju je treba izdati le primeren ukaz, — z morebitnimi pritožbami pa postopati, kakor je predpisano v tozadevnih okrožnicah deželnega odbora.

Gospodarske vesti.

Na deželni kmetijski gospodinjski šoli v Repnjah, postaja Vižmarje na Gorenjskem, se začne zimski šestmesečni tečaj dne 5. novembra t. l. in bo trajal do 25. aprila 1915. Sprejemajo se gojenke, ki so dovršile ljudsko šolo in izpolnile 14. leto. Učenke ostanejo cel čas tečaja v zavodu šolskih sester in plačajo mesečno 30 kron za hrano in stanovanje. Za obrabo pohištva in učil je plačati po dogovoru. Prošnje za sprejem je vlagati pri vodstvu šole v Repnjah od 15. septembra do 3. novembra t. l. Prošnjam je pridejati zadnje šolsko spričevalo, krstni list in zavezno izjavo staršev ali njihovih namestnikov, da bodo obdržali gojenko skozi celi tečaj v zavodu. Pripomnimo še, da se uče gojenke teoretično in praktično vsega gospodinjstva, kot: kuhanja, šivanja in krojenja, vzgoje otrok, vrtnarstva, živinoreje, dela na polju in računstva pod vodstvom šolskih sester in strokovnih učiteljev deželnega odbora kranjskega.

Raznoterosti.

Zglaševanje na Kranjskem. Z ukazom c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 10. avgusta 1914. št. 509/Mob — objavljenim tudi v deželnim zakoniku za Kranjsko pod št. 30. letnika 1914. — so se izdale za dobo vojnega stanja nove naredbe o zglaševanju na Kranjskem, izvzemši policijski okoliš ljubljanski. Poglavitne razlike te naredbe napram dosedanjim za dobo vojnega stanja razveljavljenim zglaševalnim predpisom obstojajo v naslednjem: 1. V

vseh krajih (delih kraja, selih, semiščih itd.) mora vsak gostilničar, pri katerem se nastanijo tujci, voditi tujsko knjigo in vsak drugi stanodajalec mora zglasiti vse pri njem prenočujoče stanorejmalce. 2. Razven zglasitve je splošno predpisana tudi odglasitev. 3. Gostilničarji, pri katerih se nastanijo tujci, morajo podati zglasilo brez izjeme le po zglasilnici. 4. Vsak stanodajalec mora vsakega pri njem prenočujočega stanorejmalca — naj ga sprejme pri sebi za plačo ali brezplačno, trajno ali začasno, kot stranko, na podlagi sorodnega, službenega ali delavskega razmerja ali iz kateregakoli povoda, pri županstvu zglasiti in po njegovem odhodu, to je po opustitvi stanovanja, odglasiti. Kot stanodajalci se smatrajo tudi predstojniki samostanov, vzgojevališč ali drugih zavodov glede stanovalcev zavoda. Gostilničarji in stanodajalci se tedaj nujno pozivljejo, da se natanko seznanijo z določili novih zglaševalnih predpisov iz deželnega zakonika, ki je pri županstvu vsakemu na vpogled, ter da se strogo držijo teh predpisov, ker se bode vsak prestopnik kar najstrožje kaznoval. Tujske knjige si morajo gostilničarji sami nemudoma preskrbeti, zglasnice pa bo razdelilo županstvo.

Zglaševanje vojaštva. Ranjeni in bolni vojaki, ki so v domači ali zasebni oskrbi in ki morda nimajo dopustnice (Urlaubschein), se morajo nemudoma zglasiti pri občini svojega bivališča in sicer osebno. Le tedaj, če jim je to vsled rane ali bolezni nemogoče, se smejo zglasiti pismeno. Navesti je v vsakem slučaju: šaržo, ime, priimek, vojaško krdelo, naborni letnik (oziroma pri črnovojnikih: rojstno leto), domovinstvo, natančni naslov in čas dopusta.

Pod kaznijo so dolžni zglaševati vse vojaške osebe tudi oni gospodarji ali najemniki stanovanj — tudi stariši in sorodniki —, ki jih sprejemajo v svojo oskrbo.

Po zadnjih vojaških odredbah pa se ranjene in bolne vojaške osebe sploh ne smejo sprejemati neposredno v domačo ali zasebno oskrbo, dokler se niso zdravili ali več dni opazovali v kakem vojaškem sanitetnem zavodu (v vojaški bolnišnici).

Za naše gospodinje.

Zdravje.

Zakaj boli glava? — Ako te tišči nad očmi v čelu in se te loteva omotica in nimaš veselja do jedi, je tak glavobol znak pokvarjenega želodca. Posti se! Pij večkrat na dan gorko vodo. Na čelo in na želodec naveži obkladek rožnatega ali jabolčnega kisa. (Rožnat kis dobiš, ako poliješ vrtničino cvetje z dobrim kisom in pustiš mesec dni na solncu).

Ako te zbada po glavi, si pač dobila trganje vsled prepaha ali mokrih nog. Zavij glavo v volneno ruto in skrbi, da se izpotiš. Zelo dober je jesihov sopar. Dobi okrogel kamen iz tekoče vode, razbeli ga v žrjavici od lesa in opari z vinskim jesihom, drži glavo na sopar, okoli glave drži plahto, ko se jameš potiti, se zavij,

vlezi v posteljo in pokrij. Dobra je tudi senena kopelj za noge. Pomaga tudi utiranje glave s sivkinim cvetom ali s časarkovo tinkturo. Zelo hitro izvleče trganje obliž stolčnega česna ali smole, ki se naveže pod zatilnik, ali gorčičin obliž, če ga navežeš na podplate in na notranjo stran nadlehtja. Za uživanje žličko grenke soli na slani vodi.

Glava boli na vrhu. Čutiš, kakor da je teme iz svinca. To prihaja vsled prenapornega dela, posebno duševnega. Živci so trudni. Treba je počivati par dni, treba se je varovati razburjenja. Na glavo si naveži pelina ali španske mete, če nimaš sveže, pokropi suho z jesihom. Pij črno kavo s kumino in umij si hrbet z jesihom. Ne beri ničesar in ne govori, ampak leži mirno.

Glava boli na eni strani. V sencih kljuje: Živci so utrujeni. Gospodinja, ki dela neprenehoma ves ljubi dan in morda še noč na povrh, pozna te bolečine. Poleg tega se vzdiguje želodec. Tu pomaga najbolj par ur počitka v temni sobi. Pij črno kavo z limono in kumino, na čelo naveži limoninih olupkov, na želodec v jesihu namočenega majarona. Dobro dene gorka senena kopelj. Ako se ponavlja ta glavobol pogostoma, je to znak, da peša kri, treba je, da uživaš par mesecev po dve žlici medu na dan, stegna in noge umij vsak dan z vinskim jesihom.

Glava boleva v zatilniku: Jetra so bolna, pojdi k zdravniku, da te pregleda. Pij dvakrat na dan čaj jetrnika, rožmarina in jetičnika. Trikrat v tednu si napravi zvečer ovitek: stolci 6 pesti brinjevih jagod, prevri jih na jabolčnem kisu in primešaj 3 pesti ržene moke. Tega namaži za nož debelo in za štiri prste široko na tenko platno in naveži pod rebrami okrog pasu. Ovitek imaš lahko štiri ure, tudi več, če spiš, ga imaš lahko celo noč.

V čelu boli več dni zaporedoma: Pljuča so bolna. Pusti se pregledati, uživaj vsak dan štiri žlice medu, pij tropotčev čaj.

V čelu je kakor razbeljeno železo, mraz in vročina prehajata telo: huda bolezen se bliža, hiti po zdravniku, spravi bolnega v posteljo, umij mu telo z jesihom, na glavo mu naveži limone ali krompirja, če je žejen, daj bolnemu sladke limonade — drugo odredi zdravnik. Za hudo vročino pa je dobro, če zaviješ bolnega v hrenovo ali v bezgovo listje, to je ozdravilo že marsikaterega.

Služba občinskega tajnika.

Večja občina na Dolenjskem išče sposobnega občinskega tajnika.

Pojasnila daje uredništvo „Občinske Uprave“.

Pozivljemo občinske tajnike, ki morda iščejo službe ali jih žele spremeniti, da o tem obveste naše uredništvo, ki je pripravljeno — proti povračilu poštne — dajati pismena pojasnila.